

3955

Människans värd eller själ.

Själ i ande.17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Om själ och ande var detsamma råder dela meningar. Somliga säga ja, andra nej.

Enligt vad jag kunnat utleta var själen själva livsgnistan. Anden var strängt tait det ångmoln som står ut om munnen, när det är kallt. När en person dog, gick själen antingen till himelen eller till helvetet. Anden stannade kvar här på jorden. En plägsed var, när en person dog, slå ett hål i taket, öppna luckorna till spiseln för att därmed göra det lättare för själen att komma ur huset. Då en person låg och kämpade med döden, kunde man underlätta hans arbete betydligt genom att hämta hem lite jord från kyrkogården och lägga på den döende. Samma resultat skulle också vinnas om man lade en psalmbok under hans huvud --förutsatt att ingen "hora" / kvinna som fött något barn utom äktenskapet/ hade sett eller haft densamma i sin hand.

Ett annat bruk som också förekom vid dödsfall var, att öppna dörrar och fönster, varefter man gick omkring i rummen viftande med en handuk, detta för att göra rummet fri från den dödes ande. Beklagliga följder kunde inträffa/om ej själ och ande snarast kommo ut ur huset. Man trodde dels att den döde led av detta, dels att han skulle

påminna de efterlevande om deras försumlighet. Han skulle stå framför ögen vart man än gick. Var man i skafferiet, så såg man honom där, var man ute hos kreaturen framstod han kanske ännu tydligare, var man ute och körde var han alltid före en.

Strängt tagit var han allestädes närvarande --- men dock inte som någon direkt vålnad--- det ser ut som det var en mera inre syn som man omöjligt kunde frigöra sig från. För att undgå allt detta var man så angelägen om att vädra.

Att en person lämnade sitt jordiska liv, genom att ta gestalt i en mus skepnad har jag visserligen hört en gumma berätta, men om detta kan vara någon vedertagen tro -- kan jag förtillfället inte yttra mig om. En tro som kanske ligger mycket långt tillbaka i tiden. Då man vid dödsfall fick syn på en mus som sprang från gården fick man inte jaga eller skrämna densamma. [Härav framgår emellertid en tro att människan lämnade sitt jordiska i skepnad av en mus.]

De som avledo på natten, sades tillhöra fan. Denne kunde ju inte hämta sina anhängare mitt på dagen, hans tid är ju endast om natten. En person så låg och kämpade med döden hade samlat omkring sig alla sina anförvanter för att taga farväl. Dessa hoppades att han skulle få lämna sitt jordiska pinorum på dagen, men den sjuke hade nog bättre reda på saker och ting, ty i kvällningen sade han till de församlade, "i morgon bittida är jag inte mera till". De församlade grepos av skräck -- i tanken att han kanske tillhörde fan -- han hade ju under sin livstid både sett och hört mera än alla andra, men inte trodde de att han sålt sin själ till hin onde. Under natten blev det emellertid ett förfärligt väsen ute på gården, och då man tittade ut , stod där en vagn förspänd med hästar ur vars näsborrar eldflammarra

Skriv endast på denna sida!

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Myrskräck
egna färd
berättelser.

3955

flämtade och fladdrade. På kukbocken satt en svartkläd djävul med eldröd hatt. Bak i vagnen satt Satan själv med bockfötter och stora horn i pannan, på händerna hade han stora skarpa klår. Förskräckta vände man sig bort till den döde, men i det samma försvann vagnen från gården med ett hiskligt dån. Det var Satan som på så sätt hämtat sitt offer.

Hårt sovande personer fick man under inga omständigheter väcka hastigt eller våldsamt. Detta kunde vara mycket farligt. Man trodde, att om så skedde, kunde den sovande rent av bli tosig eller i lindrigaste fall bli behäftad med något men såsom: slaget, spasmer eller förvridet uttryck drag. Då man skulle väcka en sådan person, skedde detta lämpligast genom att med en fjäder/ gås / klia den sovande under hakan tills åsyftad verkan var nådd.

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

3955

Var man ute och körde nattetid, kunde det hända, att man fick "påhäng". Hästen kunde helt plötsligt börja och streta och dra av alla krafter för tomma vagnen. Säkert var att man under dyl. förhållanden hade fått en "döding" eller "välbad" som resesällskap. Ingenting syntes, hästen bara pustade och drog, men kom strängt tagit ingen väg. För att bli av med påhänget skulle den som körde stiga av, taga av hästen betslet och vänd mot öster spotta genom detsamma tre gånger varpå man omedelbart skulle bli av med den ovälkomne gästen. Det berättas om en bonde, som en gång varit och hämtat sitt julbrännvin. Han hade tagit sig några getingar, innan han begav sig på hemväg, och säkerligen såg han nog mera än vanligt, fast kuraget säkerligen växte i proportion till vad han upplevde. När han väl hade kommit förbi en s.k. "gästahög" vilken var mycket fruktad, föll plötsligt det ena hjulet av vagnen, brännvinskuttingen dansade i vägen och bonden tumlade in bland skogssnåren. Denne var snart med på noterna han slände upp hjulet i vagnen likaså brännvinskuttingen och skulle så till att köra, då han upptäckte till sin fasa, att hästen stod bakfram mellan skaklarna. Nog för att han råkat ut för mycket i sin dag och väl visste att djävulens anhang inte var att leka med, men så galet som det nu var hade han aldrig varit med om. När han steg ner å vagnen, för att ställa hästen till rätta, fick han sig en så banstans örfil att han trillade ned i gropen, där han såg både stjernor och månar i all överflöd. Efter att ha legat och tatt igen sig en stund, kravlade han sig upp för

Skriv endast på denna sida!

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4
Den del kunde jag
nu inte se
då jag körde för
"gästahögen".

att fortsätta färden hem. Döm om hans förvåning då varken häst eller kärra syntes till. Nu blev emellertid vår bonde sju tusen tunnor förbannad, vilket enligt sakkunskapen inte är så litet. Han svor och dominerade då han vandrade vägen fram i hopp att finna sin vagn och häst. Det började nu att ljusna och hemmet syntes på avstånd. Allt som han lotsade sig fram bland tuvor och snår på den smala bygdevägen svor han över de förtretligheter som den lede satan kunde åstadkomma till människornas förbannelse. Hemma på gården var ingen vagn och i stallet var ingen häst. Nu började han först att bli rädd -- att komma hem utan häst och vagn och därtill vara utan brännvin, nej tvi för den ledde. Efter att ha inmunderat ett bastant skrovsmål, tog han drängen till hjälp, och gick så samma väg tillbaka som han kom. Hästen och vagnen hittade de ganska snart, den stod starx intill 'gästahögen', och brännvinskuttingen låg mycket riktigt i vagnen men däremot inte hjulet. Detta satt på vagnen och hade under nattens lopp inte varit från sin plats, som bonden velat göra gällande. Allt sammans var ingenting annat än villfarelse som som det bosatta andeväsendet i gästahögen hade skickat på honom. därför att han inte fullföljde ~~biljed~~ sina förfäders tradition seder och bruk att vid pacerandet av en sådan hög kasta kvistar eller stenar på densamma.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Något av värde, att berätta om ovanstående rubrik, har jag inte lyckats att er-
hålla. Någon gammal har i sin ungdom hört sina föräldrar berätta om slott och städer
k vilka sola vila på havets botten. Var dessa äro belägna, ha de emellertid ingen aning om.
Ej heller av vad orsak dessa äro dömda för, att vila på havets botten. Så mycket ha
de i alla fall haft i minne, att dessa slott och städer någon gång om året bli synliga för
människorna. Någon förfäktar att detta endast sker en gång vart 7 år. Somliga hålla
före att de då bli synliga för alla människor, andra återigen påstå r att endast
s.k. söndagsbarn äro mäktiga att se dem. Det må nu vara med denna sak hur som helst,
men för att få se en flik av dessa förgångna städer och slott måste man kl. 12 jul-
natten befinna sig vid havet. Synen säges blott vara någon minut, för att sedan
lika hastigt försvänna. Städer och slott skola emellertid denna natt framträda i
all sin forna glans, människor och djur är fullt synliga, torn och smäckra spiror
sträcka sig högt upp mot ~~skyn~~ hemelens sky.

På fråga, om anledningen till att dessa städer föra en sådan tillvaro, vet all-
mänheten inte mycket att berätta. Man håller före, att de i likhet med de bibliska
städerna Sodom & Gomorra utplånats från jordens yta som straff för någon försyndelse.
Somliga hålla före att straffet har kommit därför, att städerna lidit av sedligt för-
fall.